

**Презентація віртуальної виставки
«Науково-методичне забезпечення
діяльності шкільних музеїв
(із фондів Педагогічного музею України)»**

Лариса Гайда

ПЕДАГОГІЧНИЙ МУЗЕЙ УКРАЇНИ

Національної академії педагогічних наук України

[Головна](#) [Виставки](#) [Новини](#) [Фонди](#) [Публікації](#) [Музейна педагогіка](#) [Музеї педагогів](#) [Про музей](#) [Контакти](#) [English](#)

POPULAR

RECENT

RANDOM

Майстер-клас з виготовлення різдвяної свічки з вощини

Posted on 1 Грудня, 2024
Posted by Валентина Єфімова

Київ та його околиці, близькі і далекі

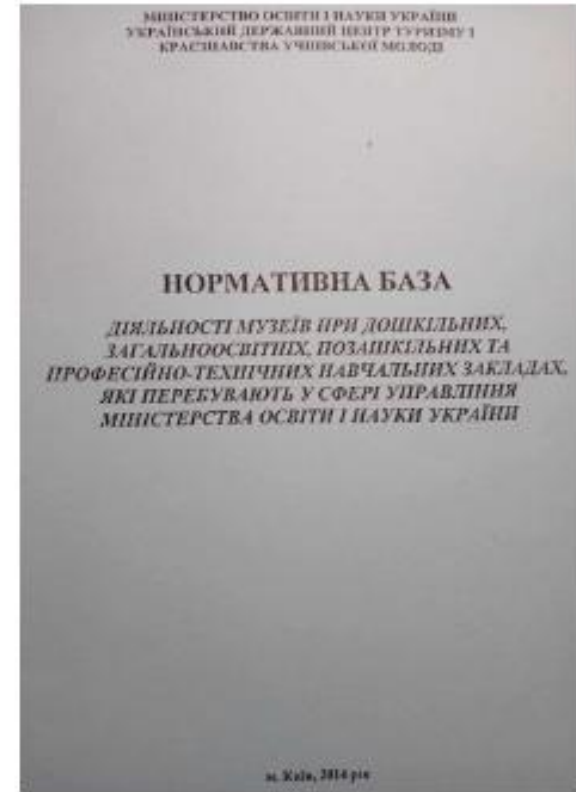
Posted on 29 Травня, 2023
Posted by Валентина Єфімова

У Нідерландах показали першу в світі експозицію у форматі VR

[Translate »](#)

Нормативно-правова база

Видання Українського державного центру туризму, краєзнавства учнівської молоді – це окремі брошури, що містять накази про затвердження та внесення змін до нормативних документів-положень про музеї при навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України; порядок їх обліку, заповнення уніфікованих паспортів, актів обстежень, видачі свідоцтва про відомчу реєстрацію; порядок обліку та організацію всеукраїнських оглядів та присвоєння звання «Зразковий музей». Як цінне джерело заслуговують на увагу тематичні збірники, наприклад, інформаційно-методичний вісник №9 за 1998 р., – спецвипуск «Шкільне краєзнавство».

Навчальні посібники

У посібниках подано матеріали, що висвітлюють діяльність музеїв при закладах освіти, їхню нормативно-правову базу, історичні аспекти становлення та аналіз основних тенденцій розвитку на момент видання. Значну увагу приділено узагальненню досвіду роботи краєзнавчих гуртків, що функціонують на базі музеїв, а також розглянуто зразки форм співпраці з установами та організаціями краєзнавчого профілю.

Каталоги

Центр пам'яткознавства Національної Академії наук України
і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

КАТАЛОГ МУЗЕЇВ ПРИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

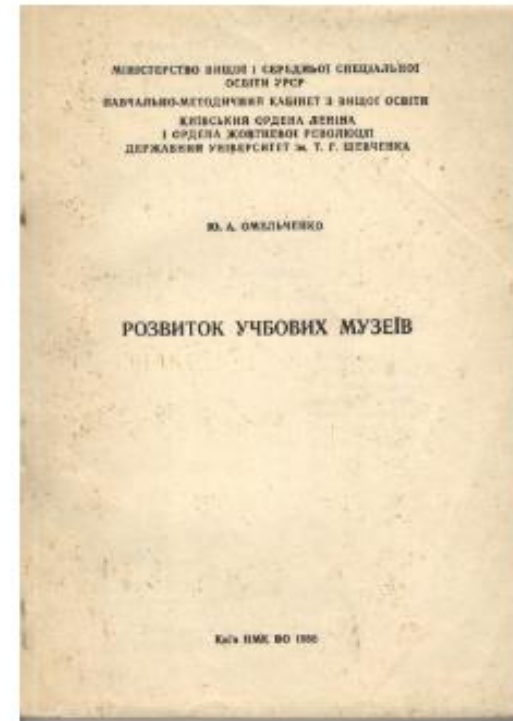
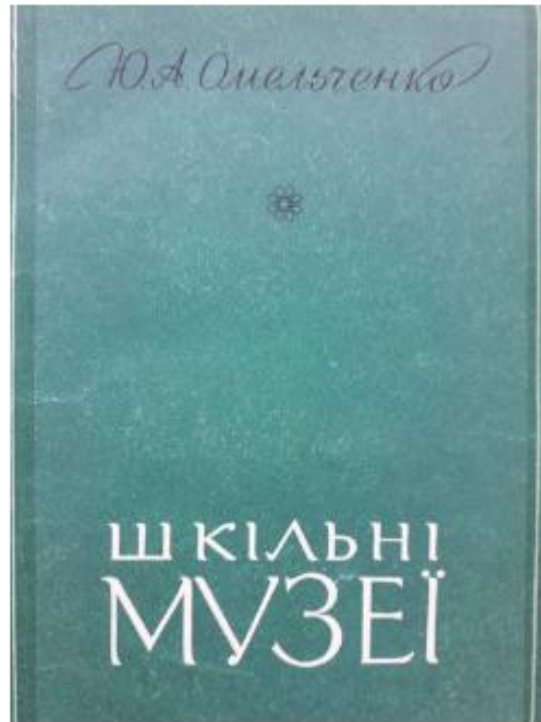

Перший всеукраїнський каталог, що містить перелік відомостей про музеї при закладах освіти України на основі електронного списку Українського державного центру туризму, краєзнавства учнівської молоді, було видано у 2012 р. Його мета – оприлюднення для широкого загалу відомостей про існуючі та змістові показники музеїв при закладах освіти, що в свою чергу надає

Каталоги були видані в окремих областях та громадах України. Вони здебільшого містять список зареєстрованих музеїв – загальний та по районах, деякі ілюстрації з досвіду роботи, рекомендації щодо подальшої діяльності. Водночас вони є своєрідними як посібниками, так і презентаційно-рекламними виданнями.

Історії заснування та розвитку шкільних музеїв

Станом на 2025 рік ґрунтовне наукове дослідження, присвячене історії становлення та розвитку шкільних музеїв в Україні, відсутнє. Найвагоміший внесок у вивчення цього питання здійснив український історик і музеєзнавець **Юрій Омельченко**, особовий фонд якого зберігається у Педагогічному музеї України.

Науковий доробок Ю. Омельченка налічує близько 200 праць — монографії, наукові статті, навчальні програми для закладів вищої освіти, а також методичні розробки з музеєзнавства,

[//pmu.in.ua/wp-content/uploads/2025/11/4.1.jpg](https://pmu.in.ua/wp-content/uploads/2025/11/4.1.jpg) тва. У фондах музею представлено кілька його видань, присвячених

ПЕДАГОГІЧНИЙ
МУЗЕЙ
УКРАЇНИ

Шкільні музеї в Україні в першій половині XX сторіччя

Шкільні музеї в Україні

в першій
половині XX
сторіччя

Ж
Credendo Videtur

Видавництво
ФОП Кушнір Ю.В.
2025

ШКІЛЬНІ МУЗЕЇ В УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОРІЧЧЯ

ПЕДАГОГІЧНИЙ
МУЗЕЙ
УКРАЇНИ

Серія «Педагогічні републікації»
Випуск 12

**ШКІЛЬНІ МУЗЕЇ
В УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ
ХХ СТОРІЧЧЯ**

Методичні рекомендації

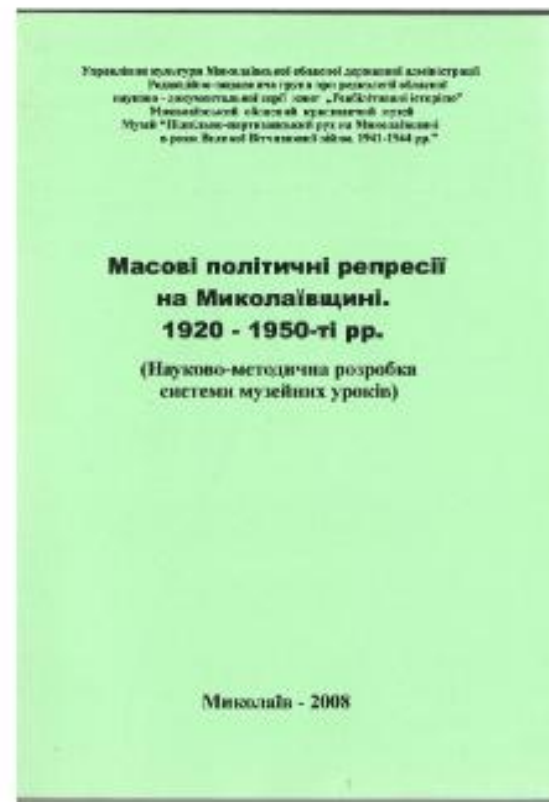
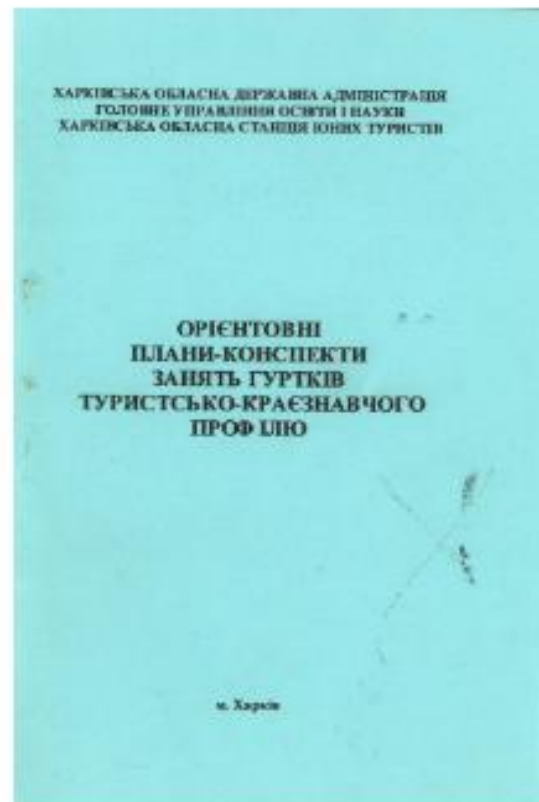
У фондовій колекції Педагогічного музею України найбільш чисельно представлені брошури з методичними рекомендаціями кінця ХХ — початку ХХІ ст. Цей період характеризувався активним розвитком музеїв при закладах освіти, що, в умовах нестачі фахових кадрів, зумовило потребу у створенні практичних посібників для педагогів. Методичні рекомендації з різних напрямів шкільного музейництва масово видавалися у форматі брошур, переважно обласними центрами туризму і краєзнавства учнівської молоді та станціями юних туристів. До цієї роботи долучалися також

Міністерство культури УРСР
Державний історичний музей УРСР

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ
МУЗЕЇВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ, СІТУ, ВУЗІВ
У СВІТЛІ ПЕРЕБУДОВИ СИСТЕМИ ОСВІТИ

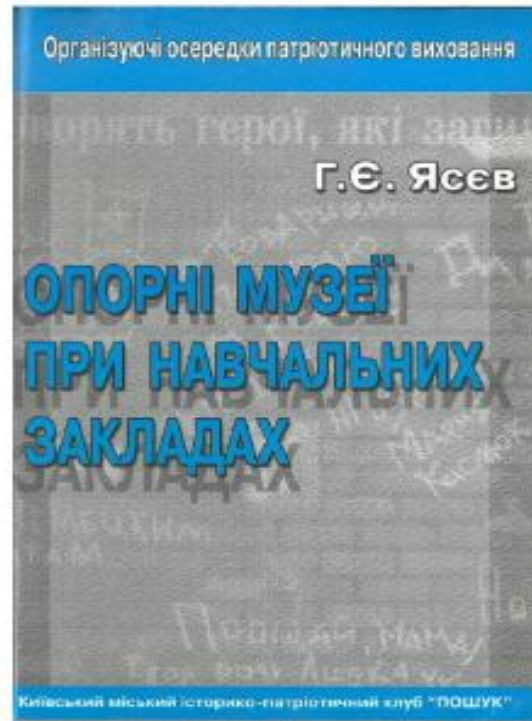
/методичні рекомендації/

Конспекти занять та музейні уроки

Збірники конспектів занять гуртків і музейних уроків узагальнюють педагогічний досвід, містять авторські розробки занять і методичні рекомендації для педагогів. Матеріали мають орієнтовний характер і можуть адаптуватися відповідно до специфіки закладу, віку учнів та регіональної тематики. Видання призначені для керівників гуртків краєзнавчого й музеєзнавчого профілів, учителів і студентів педагогічних спеціальностей.

Досвід музейних педагогів

У цих виданнях узагальнено досвід як сукупність засвоєних знань, умінь і навичок дітей та учнівської молоді, представлено моделі діяльності музеїв при закладах освіти, що демонструють різноманіття форм і методів роботи з учнями, спрямованих на їхній розвиток і виховання.

До цього розділу належить і книга **«Шкільне музейництво у біографіях і фактах»**, у якій досліджено та представлено широкій аудиторії 72 біографії педагогів — засновників музеїв із 22 областей України та м. Києва. Значний інтерес становлять приклади змісту й форм діяльності педагогів, що відображають роботу як найпоширеніших, так і тематично унікальних музеїв.

Навчальні програми

У фондах Педагогічного музею України зберігаються навчальні програми для педагогічних інститутів, зокрема «Програма і методичні рекомендації до курсу “Шкільний краєзнавчий музей”». До колекції також входить сучасна навчальна програма з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку «Музеєзнавство». Її мета – формування в учнів ключових компетентностей через засвоєння базових знань з музеєзнавства та екскурсійної діяльності, залучення до дослідницької роботи, вивчення й збереження історико-культурної спадщини України та рідного краю, виховання національної самосвідомості. Комплект програм туристсько-краєзнавчого напрямку

Отже, колекція видань із науково-методичного забезпечення діяльності шкільних музеїв у фондах Педагогічного музею України не лише відображає історичний досвід педагогів і науковців, але й є цінним джерелом для сучасних фахівців.

Вона демонструє ефективні форми та методи залучення дітей, учнівської та студентської молоді до процесів дослідження, вивчення та популяризації історико-культурної спадщини України.